

A román film új hajtásai

Enyhén szólva mérsékelt sikerrel játsszák nálunk a román filmeket. A tavaly bemutatott tíz mű közül egyedül az *Indiánkaland Ontarióban* nézték meg közel hétszázezren, nyilván a kalandfilm vonzása miatt, ám ugyanakkor a többi kilenc filmre összesen nem voltak ennyien kíváncsiak. De olyan filmről sem tudok a közelmúltból, ami ugyan közönségsikert nem aratott, azonban valamiért mégis szellemi izgalmat keltett. Ezek után érthető, hogy amikor beültem Bukarest egyik mozijába román filmeket nézni, csekély előzetes izgalmat éreztem. (Ugyanez kizárt dolog volna, ha egy bukaresti színházban, mondjuk a Bulandrában ülnék a nézőtérén.)

Valóban elgondolkasztató: milyen ismert és rejtett erők alakítják úgy a román művészetet, hogy míg ugyanaz a kultúrpolitika, társadalmi közeg európai színvonalú színházmű-

vészetet teremtett, addig a filmgyártásból immár évek óta hiányoznak az igazán jelentős művek. Úgy tűnhet tehát, hogy a kétségtelenül jelenlévő tehetség, ami megtermékenyíti a színvonalas színházi előadásokat, elapad filmkészítés közben. Ez különösen érdekes akkor, ha meggondoljuk, hogy jóval szorosabb kapcsolat alakult ki a két művészeti ág között, mint nálunk. Talán elég utalni Liviu Ciulei, a leghíresebb román filmrendező színpadi rendezéseire, mindegyikét az 1974 óta sikerrel játszott Elisabeth uno-ra a Bulandra kamaraszínházban. Vagy nézzünk egy frissebb példát: Mrozek: *Emigránsok*-ját, amit — ki tudja miért — nálunk még nem mutattak be, Mircea Daneliuc fiatal filmrendező állította színpadra a Teatrul Mic-ben. És a *Különkiadás* című filmet is ő rendezte — kitűnően. Pedig nem volt könnyű dolga. Az olasz és francia politikai

Mircea Daneliuc: Különkiadás

Dinu Tănase: Doktor Poenaru

krimik után sikerrel vitt filmvásznonra egy 1939-ben játszódó történetet. Feszés, kemény ritmusban mondja el egy újságíró meggyilkolásának nem mindennapi történetét, akinek egyetlen „vétsége”, hogy foglalkozásából adódóan — az akkori Romániában — szinte fanatikus hittel, energiával meg akarja tudni az igazat egy véletlennak álcázott utcai balesetről.

Dinu Tănase, aki operatorként kezdte filmes pályafutását, második játékfilmjét Paul Georgescu Doktor Poenaru című regényéből rendezte. 1977-ben ez a regény nyerte el a Román Írószövetség díját. A cselekmény a két világháború, pontosabban 1919 és 1939 között játszódik. Két barát életútját kíséri végig a film, mindketten értelmiségiek, az egyik orvos, a másik ügyvéd. A korrupciós hazugságra épülő társadalomban az orvos életével fizet azért, mert nem hajlandó azonosulni a rendszert kihasználókkal, így barátjával, aki egyébként Poenaru doktor népszerűségével visszaélve választatja magát képviselőnek, hogy azután eljusson egészen az államtitkárságig. E két egymást kizáró életútban világosan felismerhető, hogy egy or-

szágban, ahol a népet figyelmen kívül hagyja a politikai vezetés, ott nincs mód a megegyezésre. A történelmi filmek többsége alulmarad az egyén és a történelem viszonyának ábrázolásában. Úgy érzem, Dinu Tănase filmje szerencsés kivétel.

E két filmen kívül megemlíteném még Dan Pită rutinos rendezésében *A próféta, az arany és az erdélyiek* című filmet. Szórakoztató western. A filmtípus meghonosítására számos kísérlet született a szocialista országok filmgyártásában, kevés sikerrel. A román filmrendezőnek talán azért sikerült az „átültetés”, mert a cselekményt nem szakítja ki a hagyományos „vadnyugati” háttérből. A három paplaki román kalandja nagy közönségsiker a román mozikban. A filmben két marosvásárhelyi színész — Vadász Zoltán és Bács Ferenc — is játszik.

Színészi teljesítményük — és általában a román filmek színészi munkája — elsőrangú. Victor Rebengiuc a *Doktor Poenaru* címszereplője a Bulandra vezető színésze. Feleségét Elena Dacian játssza, aki „civilben” primabalerina, a Giselle-t táncolja. Ennek kapcsán viszont érdekes megemlíteni: a film rendezője elmondta, hogy Elena Dacian szerződötése nem volt egyszerű, mivel Romániában szokatlan az „amatőrök” szerepeltetése játékfilmben. A balerina színpadi rutinja miatt határesetnek számított. A román filmeseknek az itthoniaktól merőben eltérő akadályokat kell naponta legyőzniük. Ami pedig a színészszerződötetéseket illeti, jóval előnyösebb helyzetben vannak, mint a magyar filmrendezők.

Tizenegy román filmet láttam, s íme három, amiről érdemes szót ejteni. Az utóbbi évek szürkébb filmterméséhez viszonyítva ez szembeesőző változás.

Nem hiszem, hogy ez véletlen. Sokkal inkább az a meggyőződésem, hogy a harmincéves filmes nemzedék — megújító szándékú, elkötelezett — tehetséges jelentkezése manifestálódott a *Különkiadásban* és a *Doktor Poenaruban*. És ez a kezdet olyan, hogy felkelti az érdeklődésünket a folytatás iránt is.

HORVÁTH ZSOLT